

Universal Declaration of Human Rights - Romani, Balkan

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

SA THEMENQI DEKLARÀCIA E MANUSIKANE HAKAJENQIRI

Anglivak

Dikhindor so o prinzaripen e manušenqe somandrune demnimnasqoro thaj e barabar aj bixasaraver hakaja savorre zenenqere and-i manušíkani famëlia si i bàza e mestimnasqi, e ćaće krisaqi aj e aćhõmnasqi and-i lùmia,

Dikhindor so o bango prinzaripen thaj o uštavipen e manušíkane hakajenqo ligarde zi nesave zuklimata, save dukhaven o ilo ta o vogi e manušíkanimnasqo,

Dikhindor so o avipen jekhe lumiaqo, anda savi e manuša šaj vakeren aj paćan mestes so mangel thaj anda savi nanaj te ovel dar aj ćororipen, si i maj opruni aspirćia e manušesqiri,

Dikhindor so si trebutno te ovel jekh kanon rakhimnasqe e hakaja manušíkane, te na ovel o manuš ligardo, sar maj palutni zor, and-o maripen mamuj- tirńnia thaj o uštavipen,

Dikhindor so si trebutno te luludõn amalikane relàcie maškar-e nàcie e lumiaqe,

Dikhindor so e sela e Unisarde Themenqoro palem afirmisarde and-o Baro Lil so paćan and-e manušíkane bazutne hakaja, and-o demnipen aj molipen sarkole manušíkane zenesqo aj and-o barabaripen maškar-e murša aj zuvlă thaj so akala sela ćaćes mangel te spiden o socińlo zamavipen aj te resen laćheder standńrdă zivimnasqe and-jekh bareder mestipen.

Dikhindor so e Thema-somdasne xale sovli te ristăren, and-o sombutipen e Unisarde Themenćar, i sathemenqi aj ćaćutni pativ thaj i realizćia e manušíkane hakajenqi aj e bazutne mestimatenqi,

Dikhindor so jekh khetano xaćaripen akala hakajenqo aj mestimatenqo si zorales importńnto te realisavel akaja sovli,

Akana, akalaøar

o Generalo Kidipen

del avri akaja sathemenqi deklaràcia e manušíkane hakajenqiri, sar jekh khetano standard savorre selenqe, naciene aj Themenqe, zi kaj te savorre zene aj organizàcie e dostimnasqe, dikărindor godăøe akaja Deklaràcia, keren buti, siklărimnaća thaj edukaciaća, te vazden i pativ karing akala aj mestimata thaj, themutne aj maškarthemutne progresivone akciencăr, te ristăren lenqo sathemenqo aj ćaće prinzaripen aj realizćia, vi maškar-e manuša e Themenqe-somdasnenqe, vi maškar-e manuša, save ziven and-e phuvă tela lenqo vast.

1

Savorre manuša biandõn meste thaj barabar k-o demnipen aj k-e hakaja. Si len godi aj somzanipen thaj si len te trăden pen jekh karing o aver and-o vogi e phralimnasqoro.

2

Sarkon šaj te rñdel pesqe ja averenqe savorre hakaja aj mestimata, save si mothovde anda akaja Deklaràcia, biumblavdes kotar-i ràsa, i rang e morthăqi, o sêkso, i čhib, i relìgia, i politikani ja aver opìnia, i socialo ja aver origìna, o barvalipen, o biandipen ja aver status.

Avridoles nanaj te kerdòl ulavipen p-i bàza e politikane, krisikane ja maškarthemutne statusqiri e phuvăqesqiri ja e teritorűqesqiri, kaj perel o zeno, sar te ovel akava status : and-o umblavipen ja na, tel-o vast averesqo ja na, avtonòmo ja na thaj limitisardo ja na k-o suvrenipen.

3

Sarkas si les hakaj te zivel thaj te zivel sar mesto ta sarbar zeno.

4

Nikon nanaj te astardòl ja dikărdòl and-o sklavipen ta robipen: o sklavipen thaj o kinipen ta bikinipen e robonenqo si rokhlo tela savorre fòrme.

5

Nikon nanaj te dukhavdòl torturaća ja punimatenćar ta tradimatenćar, save si zuklane, bimanušíkane ja telăren les sar manuś.

6

Sarkas si les hakaj te prinzardòl sakaj ta sakate sar jurikano zeno.

7

Savorre si barabar angl-o kanon thaj si len hakaj bi diskriminaciaqo te rakhlòn barabar tar-o kanon. Savorren si len hakaj te rakhlòn barabar mamuj savorri diskriminàcia, savi phagel akaja Deklaràcia, thaj mamuj savorri akharipen asave diskriminaciaqe.

8

Sarkas si les hakaj te ròdel efektìvo mažutipen k-e kompetènto krisă e Themesqe kana kerdòl vareso, so phagel e bazutne hakaja, save si prinzarde lesqe and-i konstitùcia ja and-o kanon.

9

Nikon nanaj te astardòl, dikărdòl phandlimnasœe je naşărdòl arbitrar.

10

Sarkas si les hakaj, and-o sasto barabaripen, te şundòl publik thaj bixoxavnes tar-jekh kris biumblavdi aj birigutni, savi lel decizia vaša lesqe hakaja ta dută ja vaša varesave kriminřlo akuzàcie mamuj lesœe.

11

1. Sarkas, savo akuzisavel so kerdas nasulipen, si les hakaj te bućjòl bidoşalo, zikaj lesqi doş ni arakhlòl prufisardi and-jekh publġko kris, anda savi si ov grantisardo pa savorre riga te šaj rakhel pes.

2. Nikon naşti te punisavel kerimatenqe ja bikerimatenqe, save, odovaxt kana ondile, na mangel sas punisarde. Vipalćhande nikon nanaj te punisavel maj but kobor sas i puni odovaxt kana i doş sas kerdini.

12

Nikasqe našti te kerdõn arbitražo hamimata and-o zenutno zivipen lesqo, and-i famìlia lesqi, and-o kher lesqo ja and-i korespondència lesqi; našti te kušlõn lesqi pativ aj lesqi reputacia. Sarkas si les hakaj te ovel rakhlo mamuj asave hamimata ja asave kušimata.

13

- 1. Sarkas si les hakaj te phirel thaj bešel mestes and-o Them kaj zivel.**
- 2. Sarkas si les hakaj te zal tar savorre Themesear, vi pesqeresear, thaj te irinel pes palpalem and-o po Them.**

14

- 1. Sarkas si les hakaj te ròdel thaj te arakhel and-e aver Thema raxhipen mamuj i persekùcia.**
- 2. Akava hakaj našti akhardõl and-e sure kana o našlo ćačas kerdã nasulipen, savo nanaj politikane karakteresqo ja savo si mamuj-e princìpe ta resa e Unisarde Themenqere.**

15

- 1. Sarkas si les hakaj te ovel les themutnipen.**
- 2. Nikasqe našti te lel pes zorãca lesqo themutnipen ja lesqo hakaj te paruvet mestes po themutnipen.**

16

- 1. So pherde e berša pekimnasqe, e muršes ta e zuvlã si len hakaj te prandinõn thaj te temelisaren jekh famìlia. Si len barabar hakaja karing-o prandipen, and-o prandipen thaj kana phaglilo o prandipen.**
- 2. Âaj te phandlõl prandipen numaj kaan o zamutro aj i bori, sol duj meste- aj pherde-godãca, mangel te len pen.**
- 3. I famìlia si i naturàlo aj bazutni elemènta e dostimnasqi thaj si la hakaj te raxhlõl tar-o dostipen aj tar-o Them.**

17

- 1. Sarkas si les hakaj, vi zenutnes, vi som averenćar, te ovel les theripen.**
- 2. Nikasqe našti te lel pes zorãca ja arbitrar lesqo theripen.**

18

Sarkas si les hakaj vaš-o mesto godisaripen, somzanipen thaj religia aj paćapen; and-o manaipen akala hakajesqo, šaj te paruvet mestes pi relëgia ja paćapen thaj šaj mestes, kñrkorro ja som averenćar, publik ja privat, te trđdel pi religia ja po paćapen siklãrimnaća, praktikaća, kultonenćar thaj ritualone aćarenćar.

19

Sarkas si les hakaj vaš-i mesti opënia thaj mothovipen; and-o manaipen akala hakajesqo, šaj bipućhlo te dikãrel pe opënie thaj te ròdel, te lel ta te buxlãrel informacia ta idëe prdal sarsave mēdia, so mangel, bidikhle e Themnqe barrã.

20

- 1. Sarkas si les hakaj te kidinõl averenćar aj te kerel lenćar asociacie bićingardo.**

2. Nikon našti te čhivel pes zorăca and-jekh asocičia.

21

1. Sarkas si les hakaj te čhivel vast and-o ravipen pesqe Temsqo, ja direkt, ja pal-e bičhalde, save si alosarde mestes.

2. Sarkas si les hakaj te resel, barbarimnasœe, and-e publuko bută pe Themesqe.

3. Odova so mangel e themutne si i bāza pe savi bešel o avtorite e ravimnasqo thaj si te mothovdöl prdal bixoxavde alosarimata, save kerdön periodik, barabar savorrenqe, garavdevasteća ja prdal jekh aver meste-alosarimnasqi procedūra.

22

Sarkas, sar somdasno e dostimnasqo, si les hakaj te istemal o sociālo ristipen; šaj te realisarel pe ekonomikane, sociālo ta kulturālo hakaja, save si trebutne lesqe demnimnasqe thaj lesqe personalinasqe meste zamavimnasqe. Akaja realizācia kerdöl nais e themutne ta maškarthemutne sombutimnasqe, dikhindor sar si i organizācia savorre Themesqi thaj kobor šaj te del.

23

1. Sarkas si les hakaj te kerel buti, te alosarel mestes pi buti, te oven les bibange aj basutne kondicie butăqe thaj te ovel rakhlo mamuj-o bibutăripen.

2. Savorren si len hakaj, bi nisave diskriminaciaqo, te len barabar pokinipen barabare butăqe.

3. Sarkas, savo kerel buti, si les hakaj te ovel pokindo bibange aj basutne čhandeća, so te ristărel pesqe aj familiaqe normřlo zivipen and-o manušíkano demnipen. O pokinipen lesqo šaj te kompletisavel, kana si tebutno, avere xaingenœar kotar-o sociālo rakhipen.

4. Sarkas si les hakaj te temelisarel sindikāta, ja te ovel somdasno anda laœe, te rakhel pe interese.

24

Sarkas si les hakaj te dinglöl aj te xodinel, viz lesqo ciro e butăqo si te ovel godăver limitisardo thaj si te lel periodik pokindo mesto vaxt.

25

1. Sarkas si les hakaj te zivel adala standardœœe, savo si basutno lesqe ta lesqe familiaqe sastimnasqe aj baxtaqe: te oven les xaben, gada uraimnasqe, kher bešimnasqe, medikřlo aj sociālo mažutipen; si les hakaj vi te ristöl lesqe mažutipen and-e sure bibutărimnasqe, nasvalimnasqe, bizoralimnasqe, phivlimnsaqe, phurimnasqe thaj and-e aver sure, kana xasardile lesqe xainga pokinimnasqe tela trujalimata avri lese mangimnasœar.

2. E dien thaj e čhavorren si len hakaj te mažutisaven special. Sa e čhavorre, te oven biande prandime ja biprandime dadesœr ta diaœar, si len ikano socālo rakhipen.

26

1. Sarkas si les hakaj pal-o siklœpen ta i edukācia, save si dine bi lovenqo, sadorres and-i strautni aj bazutni skōla. Edukācia stratutni si dutisardi. Texnikano ta profesionālo siklăripen mangel buxlărdo bute manušenqe; o oprutno siklœpen si te ovel putardo savorre manušenqe barabarimnasœe ta numaj p-i bāza lenqe aštimnasqi.

2. O res edukaciaqoro si te luludōl lošales o manušíkano personalipen thaj te zorārdōl i pativ karing-e manušíkane hakaja ta bazutne mestimata. Isi te spidel o halāripen, i tolerńcia ta o amalipen mašíkar savorre nńcie, raciālo aj religiālo grūpe; vipalńchande si te zamavel e aktivimata e Unisarde Themenqere vaś-o dikāripen e ańhimnasqo.

3. E dades aj e dia si len o angluno hakaj te alosaren savi adukācia si te del pes lenqeńhaven.

27

1. Sarkas si les hakaj te del vast aj pikho mestes and-o kulturālo zivipen e khetanimnasqo, te lošanōl e manušíkane kreaciōar thaj te lel kotor e zantrimnasqe progresosōar ta lesqe animata.

2. Sarkas si les hakaj te oven rakhle moral aj material lesqe interēse, save thāvden kotar savorri zantrimnasqi, literaturaqi ja aver kreācia lesqe godāqi ja vastenqi.

28

Sarkas si les hakaj te ovel and-i lūmia asavi sociālo ta mašíkarthemutni sistēma, anda savi śaj realisaven total e hakaja ta mestimata sar dine anda akaja Deklarācia.

29

1. Sarkas si les dutā karing-o khetanipen anda savo ov śaj te resel o mesto aj sasto zamavipen pe personalimnasqo.

2. And-i realizācia pe hakajenqi ta mestimatenqi, sarkon si te ovel limitisardo numaj pal-i decizia e kanonesqi thaj numaj odobor te prinzardōn aj te respektisaven e averenqe hakaja ta mestimata; avec limite śaj te thāvden numaj kotar-e bixoxavne mangimata e moralaqe, e publikone ańhimnasqe thaj e generalone lańhimnasqe jekhe demokratikone dostimnasōe.

3. Akala hakaja ta mestimata nańti nisar te realisaven mamuj-e resa ta principe e Unisarde Themenqere.

30

Khanć akala Deklarńcia nańti te interpretisavel sar dispozēcia savi mukhel. Them, grūpa ja zenes te stratisarel varesavo aktivipen ja te kerel vareso mangindor te uńtavel ja phagel e hakaja ta mestimata, save si dine avri akate.
